

Lékaři zkoumají, jak zastavit roztroušenou sklerózu

Pomůže jim v tom i magnetická rezonance

Praha, 28. 5. 2025 – Lze zastavit nebo zabrzdit roztroušenou sklerózu dříve, než se projeví? Podle neurologů ano – pokud se podaří zachytit první varovné signály, které tělo vysílá už roky před nemocí. Roztroušená skleróza (RS) napadá mozek a míchu. Je nevyléčitelná a v České republice jí trpí přes 26 000 převážně mladších lidí. K odhalení prvních známek RS pomůže lékařům magnetická rezonance. Včasná léčba a úprava životního stylu by mohla podle odborníků vzplanutí nemoci úplně zastavit. Upozorňují na to u příležitosti Světového dne roztroušené sklerózy, který připadá na 30. května. Zároveň zveřejňují nová data z registru pacientů s RS ReMuS.

„Stojíme na prahu nové éry. Posouváme se ze současnosti, kdy léčíme rozvinutou nemoc, do minulosti. Z četných studií víme, že nemoc se vyvíjí roky předtím, než se ohlásí fyzicky. Lidé častěji navštěvují praktika už 10 let před vypuknutím nemoci, o 50 % častěji psychiatra, jsou unavení, potýkají s bolestí, infekcemi močových a dýchacích cest, zažívacími problémy, se spánkem,“ popisuje prof. MUDr. Eva Kubala Havrdová, DrSc., vedoucí Centra pro demyelinizační onemocnění Neurologické kliniky 1. LF UK a VFN v Praze.

Důležitou úlohu v hledání předstupňů choroby mají radiologové. Právě oni totiž mohou na snímcích z magnetické rezonance objevit typický počáteční signál – radiologicky izolovaný syndrom (RIS). *„Jsou to léze, které jsou na snímcích dobře viditelné a naznačují, že se u pacienta časem může rozvinout roztroušená skleróza. Někteří jedinci sice mohou zůstat nadále bez projevů, ale u 75 % z nich se během 15 let vyvine první klinický příznak nemoci. RIS nám otevírá terapeutické okno, kdy ještě můžeme zvrátit postup. Rychlost je naprosto zásadní. Onemocnění se projeví, až se vyčerpá mozková rezerva. Naším cílem je začít podnikat kroky ještě v této rezervě. Magnetická rezonance bude našima očima – můžeme sledovat, jak se, sportovní terminologií řečeno, vyvíjí hra na hřišti,“* říká prof. MUDr. Manuela Vaněčková, Ph.D., MBA, vedoucí Oddělení magnetické rezonance Radiodiagnostické kliniky 1. LF UK a VFN v Praze.

Pacient obvykle na magnetickou rezonanci přichází kvůli jinému zdravotnímu problému, například kvůli bolestem hlavy, onemocnění podvěsku mozkového, poruše sluchu nebo po úrazu. *„Při vyšetření je třeba myslet i na jiné nemoci, podívat se na snímek komplexně,“* vysvětluje prof. Vaněčková.

Pokud radiologové RIS objeví, měli by pacienta poslat na další vyšetření do centra pro léčbu RS. Projekt RIS bude koordinovat Nadační fond Impuls, který zajistí i dostatek informací pro pacienty. *„Zánět je v těle už řadu let a postupně ničí mozek. Naším cílem je zastavit ho, ať už léky, nebo úpravou životního stylu, tedy dietou, dodáním vitamínu D nebo tím, že pacient přestane kouřit. U některých by to dle našich hypotéz mohlo k zabrzdní postupu nemoci stačit,“* upřesňuje odborná garantka celostátního registru pacientů s roztroušenou sklerózou prof. MUDr. Dana Horáková, Ph.D. Právě registr ReMuS hraje v časně intervenci zásadní roli. *„Abychom stoprocentně věděli, u kterých osob se RS rozvine a v jaké síle, potřebujeme data. A v tom tkví nenahraditelnost registru. Zatím o lidech, u nichž je nemoc v zárodku, nemáme dost informací. To se ale za 5–10 let může*

změnit. Se souhlasem těch, které začneme v registru sledovat, zjistíme, jak jim zabírá léčba, zda je pro ně bezpečná a další parametry. Budou pod kontrolou lékaře,” dodává prof. Horáková. Data o nemoci sbírá ReMuS od roku 2013, nyní už od všech 15 center pro léčbu RS v České republice. „V registru evidujeme 23 391 pacientů a údaje z něj nám umožňují detailně zmapovat samotné onemocnění, účinnost léčby, kvalitu péče i odhalovat potenciální slabá místa ve zdravotním systému. Díky datům můžeme cíleněji, bezpečněji a efektivněji řídit léčbu a argumentovat při jednáních se zdravotními pojišťovnami,” vysvětluje ředitel registru ReMuS Ing. Jiří Dražota. Podle aktuálních dat z registru tvořily ženy 70,92 % a muži 29,08 % všech pacientů léčených ve specializovaných centrech. Biologickou terapii užívalo celkem 17 342 pacientů. Vysoce účinné přípravky tvořily ke konci loňského roku tvořily 60,9 % všech nasazených biologických léků. „Díky novým možnostem a rozšířeným úhradovým kritériím zdravotních pojišťoven se tato léčba dostává i k nově diagnostikovaným pacientům – 80,3 % z nich dostává právě vysoce účinnou terapii,” dodává ředitel registru.

O roztroušené skleróze

Roztroušená skleróza (RS) je chronické zánětlivé onemocnění centrálního nervového systému, jehož příčina není doposud známá. Toto onemocnění propuká většinou v mladším věku, častěji postihuje ženy. Pro RS je typické střídání období záchvatů (atak) a období zdánlivého klidu. Tento proces je nepředvídatelný, a proto i léčba či prevence je těžká. Na celém světě trpí RS 2,8 milionu nemocných, v Česku se odhaduje počet pacientů na 26 tisíc. Každý rok v Česku přibude 700 až 800 nemocných. Nemoc se vyskytuje především ve středních a chladnějších zeměpisných šířkách. Rizikovými faktory nemoci jsou kromě genetické dispozice EB virus (virus Epsteina-Barrové), kouření a nedostatek vitamínu D.

ReMuS, nadační fond

Registr pacientů s roztroušenou sklerózou (ReMuS) byl založen v roce 2013 Nadačním fondem IMPULS. S cílem zajistit dlouhodobou stabilitu a co nejefektivnější fungování registru zřídil Nadační fond IMPULS v roce 2024 pro tento účel samostatný nadační fond ReMuS. Jako jediný celostátní registr v České republice se zaměřuje na shromažďování klíčových informací o roztroušené skleróze a dalších neuroimunologických onemocněních. Spolupracuje s odbornými centry po celé zemi a jeho data slouží nejen lékařské komunitě pro vědecký výzkum, ale také pacientům, kteří hledají lepší porozumění své nemoci a možnostem léčby. Cílem registru ReMuS je přispívat k soustavnému zlepšování péče o pacienty prostřednictvím zajišťování klíčových a spolehlivých dat i analýz. Více informací na webu www.multiplesclerosis.cz.

Kontakt pro média

Mgr. Markéta Pudilová, market.pudilova@gmail.com, +420 776 328 470

Mgr. Veronika Ostrá, ostraveronika@gmail.com, +420 776 245 881

Po treku v horách přestal cítit nohu. Proč – to věděl do měsíce.

Matěj (30, Praha) se o tom, že má roztroušenou sklerózu, dozvěděl rychle – do měsíce poté, co po náročnějším treku v Krkonoších přestal cítit nohu a přepadly jej silné bolesti hlavy. Tehdy mu bylo 24 let a do hor jel na dovolenou se svou přítelkyní. *„Pokoušel jsem se z toho vyspat, ale moc to nepomohlo. Byl jsem tak zničený, že jsme už na další túru nešli,“* vzpomíná. Po dovolené v horách navštívil fyzioterapeuta. Napadlo jej, že by za zdravotními problémy mohla být krční páteř. Obtíže se ale nezlepšily, právě naopak.

I když necitlivost v noze a bolest hlavy po několika dnech ustoupily, Matěj o tom, co jej v Krkonoších potkalo, řekl rodičům. Oba jsou lékaři, a tak Matěje poslali k neurologovi do kolínské nemocnice. Po vyšetření a magnetické rezonanci (MRI) bylo téměř jasné, co se za potížemi skrývá.

Finální potvrzení diagnózy přinesl odběr a vyšetření mozkomíšního moku a podrobnější MRI, které už provedli lékaři v centru pro léčbu roztroušené sklerózy ve Všeobecné fakultní nemocnici v Praze. *„Když mi řekli, že mám roztroušenou sklerózu, věděl jsem, o co jde. Horší než pro mě to bylo pro moji přítelkyni a rodiče,“* říká Matěj, který je vzděláním biomedicínský inženýr. *„Řekl jsem si, že nemám na výběr, život půjde dál, tak se pojdme bavit o tom, co jde dělat.“*

Matěje se ujal doc. MUDr. Tomáš Uher, Ph.D., a rovnou jej zapojil i do činnosti centra. *„Na Karláku jsem se začal nejenom léčit, ale postupně zde zahájil i profesní dráhu. Sepsal jsem bakalářskou a následně diplomovou práci na téma segmentace mozku u pacientů s neurodegenerativními chorobami a poté jsem začal na oddělení magnetické rezonance pracovat,“* vysvětluje Matěj.

Nyní užívá biologickou léčbu a nemoc pocítí zejména ve chvíli, kdy to přežene se sportem nebo je vystaven silnému stresu. *„Bývám unavený nebo mě začnou brnět končetiny. Většinou se to ale stává, jen když jdu třeba pětkrát týdně někam intenzivně sportovat. Anebo když procházím náročnějším stresovým obdobím. Nemoc si ale moc nepřipouštím a žiju normálně,“* dodává Matěj, který hraje třetí nejvyšší ligu v basketbalu, a kromě toho rekreačně hokej a volejbal. Společně s manželkou vychovává čtyřměsíční holčičku.

Přidržovala se stěn, aby nespadla. Tereza se z ataky zotavovala rok

Terezu (44) ze Středočeského kraje začalo jednoho dne brnět tělo, motala se jí hlava a viděla rozostřeně. Šla za neurologem a ten jí řekl, že za tím bude zřejmě namožení a vyčerpání. Když symptomy po třech týdnech vymizely, zdálo se, že je všechno v pořádku. Po pěti letech, v roce 2016, se však potíže objevily znovu. Neurolog pak už Terezu poslal na podrobnější vyšetření, které odhalilo roztroušenou sklerózu. *„Krátkce poté jsem prožila další a nejintenzivnější ataku. Ochromovalo mě brnění v různých částech těla, nebo naopak moje tělo bylo úplně necitlivé. Navíc jsem ztrácela balanc a nemohla se pořádně hýbat, takže jsem skončila v nemocnici,“* popisuje Tereza. Tři měsíce byla na neschopence, a než se plně zotavila, trvalo to rok. *„Nedokázala jsem například zvednout ruku nebo jít rovně. Kdybych se nepřidržovala stěn, tak bych spadla. Bylo to velmi těžké období. I přes podporu rodiny a přátel jsem potřebovala antidepresiva a psychoterapii. Motorem pro mě byla malá dcera, o kterou se tehdy staral převážně manžel,“* vzpomíná Tereza. Od té doby ještě pár atak zažila, ale už nikdy ne takto intenzivních, protože lékaři nakonec vybrali léčbu, která Tereze zabrala. *„První léky mi měnili po krátké době. Tehdy jsem po jedné atace v nemocnici absolvovala i čištění krve, kdy mi velké množství krve odebrali, vyčistili od nepatřičných látek a pak mi ji vrátili do těla. Ale stále se to nezlepšovalo. Druhá léčba už zabrala, ale brzy u mě došlo k nežádoucím účinkům, takže jsem musela přejít na třetí a ta naštěstí rovněž funguje a mám ji doted,“* objasňuje Tereza.

Zatímco se spousta pacientů s roztroušenou sklerózou setkává s nepochopením od okolí, Tereza měla v tomto štěstí: *„V práci již zkušenost s touto nemocí mají, takže mi rozumí a nemusím ji skrývat jako mnozí pacienti, kteří se bojí, že by kvůli své diagnóze přišli o zaměstnání,“* říká Tereza, která nyní zvládá pracovat na plný úvazek. Dodává ale: *„Jsou lepší a horší dny, a hlavně při únavě nebo stresu se mi občas motá hlava nebo objevuje brnění.“* Pomáhá jí, když spí minimálně osm hodin denně a nepřetěžuje se. *„Dřív jsem se snažila dělat vše na dvě stě procent, ale nemoc mě naučila naslouchat tělu a dbát na odpočinek. Člověk sice ví, že zdraví je to nejdůležitější, ale teprve když onemocní, tak si to plně uvědomí,“* uzavírá Tereza.